

17- Onuncu Lem'a: Arkadaş! Hayat ve ihya ve zevi'l-hayat ile her bir cüz ve cüz'îye ve her bir küll ve küllîye...

Onuncu Lem'a

Arkadaş! Hayat ve ihya ve zevi'l-hayat ile her bir cüz ve cüz'îye ve her bir küll ve küllîye ve kâinatın heyet-i mecmuasına darbedilen tevhid hâtemlerinden bir kısım misalleri, mezkûr beyanattan anlaşıldı. Şimdi dinle! Enva ve külliyyat üstüne vaz'edilen vahdaniyet sikkelerinden bir taneyi zikredeceğiz. Şöyle ki:

“Hayat ve ihya”

“Hayat”, canlılık demektir. Bir hücrenin yaşaması, bir kuşun uçuşması, bir insanın görmesi, bir ağacın meyve vermesi hep hayatın tecellileridir. “İhya” ise hayat vermek demektir. Mesela kuru gibi görünen bir çekirdeğin baharda filizlenmesi, ölü toprağın yağmurla yeşermesi, anne karnındaki cansız görünen maddelerin bir bebek suretinde diriltilmesi ihyanın misalleridir.

Hayat öyle bir hakikattir ki basit sebeplerle açıklanamaz. Toprakta akıl yoktur, suda irade yoktur, havada şuur yoktur, güneşte merhamet yoktur. Fakat bunların eliyle akıllı, şuurulu, merhamet isteyen, sanatlı canlılar meydana gelir. Demek hayat, sebeplerin malı değildir; sebepler ancak perde ve hizmetçidir. Hayatı veren, Hayy ve Kayyûm olan Allah'tır.

“Zevihayatla”

“Zevihayat”, hayat sahipleri yani canlı varlıklar demektir. İnsan, hayvan, bitki, kuş, balık, böcek, mikrop, hücre; hepsi zevihayattır. Bu canlıların her biri kendi diliyle Allah'ın birliğine şahitlik eder. Çünkü hepsi farklı suretlerde olsa da aynı hayat kanununa, aynı rızık düzenine, aynı hikmetli terbiyeye bağlıdır.

“Her bir cüz ve cüz'îye” ...

Cüz ve cüz'î, küll ve küllî kavramlarının manasını öğrenerek devam edelim.

Cüz - Küll

Cüz, bir bütünün parçasıdır. **Küll** ise o parçaların meydana getirdiği bütündür. Mesela insan bedeninde **göz, el, kalp, damar** birer cüzdür; bedenün tamamı ise küll olur. Bir ağacın yaprağı, dalı, kökü cüzdür; ağacın tamamı küll olur.

Cüz'î - Küllî

Cüz'î, tek tek fert demektir. **Küllî** ise o fertlerin ortak türünü, nevini veya genel mânâsını ifade eder. Mesela "Ahmet" cüz'îdir; çünkü tek bir şahıstır. "İnsan" ise küllîdir; çünkü bütün insanları içine alan genel bir kavramdır.

Cüz-küll parça-bütün ilişkisini anlatır. Mesela "göz-bedene göre cüzdür, beden küll olur."

Cüz'î-küllî ise fert-tür ilişkisini anlatır. Mesela "bu insan cüz'îdir, insanlık küllîdir."

Risale'de "her bir cüz ve cüz'î" denildiğinde, hem varlığın küçük parçaları hem de tek tek fertleri kastedilir. "Her bir küll ve küllî" denildiğinde ise hem büyük bütünler hem de umumi türler ve geniş hakikatler kastedilir. □Detaylı izah için

Risale-i Nur Külliyatı'nda bu kavramların çok geçmesinin sebebi;

Risale-i Nur'da **cüz-küll** ve **cüz'î-küllî** kavramları çok geçer; çünkü Üstad tevhide bu mantık üzerinden ispat eder: **Bir parçayı yapan, o parçanın bağlı olduğu bütünü de bilmek ve yapmak zorundadır.**

Bir hücre insan bedeninden, bir göz ışık ve beyinden, bir çiçek bahardan, bir fert de nev'inden kopuk değildir. Bu yüzden küçük bir şeyde görülen sanat, aslında büyük bir sistemi gösterir.

Şirk ve tabiat fikri "küçük şeyleri sebepler yapar" der. Risale ise der ki: **Bir cüzü yapmak için küllü bilmek gerekir.** Mesela gözü yapan, ışığı, sınırları, beyni, hayatı ve bütün bedeni bilmeden göz yapamaz.

Bu kavramlar, parçayla bütün arasındaki zorunlu bağı gösterir. Böylece kâinatın dağınık değil, tek elden idare edilen bir birlik sistemi olduğu anlaşılır. Yani bir çiçeği yapan kim ise, bütün baharı yapan da O'dur.

"Her bir cüz ve cüz'îye"

Cüz, bir bütünün parçasıdır. Mesela göz, kalp, damar, hücre bedenün cüzleridir. **Cüz'î** ise tek ferttir. Mesela bir insan, bir arı, bir çiçek, bir kuş cüz'îdir. Demek ki Allah'ın birliğini gösteren mühür sadece büyük âlemde değil; bir hücrede, bir gözde, bir sinekte, bir yaprakta bile okunur.

Cüz, bir bütünün parçasıdır. Mesela **göz**, insan bedeninin bir cüzüdür. **Cüz'î** ise tek bir

ferttir. Mesela **Ahmet** isimli bir insan cüz'îdir. Şimdi burada asıl mesele şudur: **Gözü yaratan kim ise, cüzi hükmünde olan bir insanı da yaratan da O'dur.**

“Her bir küll ve küllîye”

Küll, parçaların meydana getirdiği bütündür. Mesela beden bir küll, ağaç bir küll, bahar bir küll hükmündedir. **Küllî** ise umumî tür veya geniş mânâdır. Mesela insan nev'i, arı türü, hayvanlar âlemi, bitkiler âlemi küllîdir. Yani tevhid mührü sadece tek bir çiçekte değil, bütün çiçekler âleminde; sadece tek bir insanda değil, bütün insan nev'inde görünür.

İnsan bedeni bir küll'dür. **Küllî** ise fertleri içine alan umumî türdür; mesela **insan nev'i** küllîdir. **Ahmet'i yaratan kim ise, bütün insan nev'ini yaratan da O'dur.**

“Kâinatın heyet-i mecmuasına”

Heyet-i mecmua, kâinatın tamamı demektir. Yani bütün âlem, unsurlarıyla, güneşiyle, havasıyla, suyuyla, toprağıyla, mevsimleriyle tek bir sistem gibi çalışır. Bir canlıya hayat vermek için bütün kâinat ona hizmet ettirilir. Bir insanın yaşaması için güneş, hava, su, toprak, bitkiler, hayvanlar, gece-gündüz ve mevsimler birlikte çalışır.

“Darbedilen tevhid hâtemleri”

Hâtem, mühür demektir. Tevhid hâtemi ise “Bunu yapan birdir, sahibi birdir, Rabbi birdir” mânâsını gösteren ilahî mühürdür. “Darbedilen” ifadesi de o mührün varlıkların üzerine basılması demektir. Yani her canlı, her organ, her tür ve bütün kâinat üzerinde Allah'ın birliğini gösteren özel bir imza vardır.

Bir devletin resmî mührü bir evrakta görülse, o evrakın o devlete ait olduğu anlaşılır. Bir sanatkârın imzası bir tabloda bulursa, o tablonun ona ait olduğu bilinir. Aynen öyle de hayat, rızık, hikmet, ölçü, güzellik, merhamet ve intizam gibi mühürler varlıkların üzerinde görünür. Bu mühürler Allah'ın rububiyetine, ilmine, kudretine ve vahdaniyetine delildir.

“Bir kısım misalleri”

Bediüzzaman burada “bütün misaller anlatıldı” demiyor; “bir kısım misaller” diyor. Çünkü hayat ve ihya üzerinden tevhidin delilleri saymakla bitmez. Bir çekirdekten ağaca, bir yumurtadan kuşa, bir damla sudan insana, bir bahardan yeryüzünün dirilmesine kadar her

verde ayrı bir mühür vardır. Anlatılanlar sadece büyük hakikatin birkaç penceresidir.

“Mezkûr beyanattan anlaşıldı”

“Mezkûr beyanat”, önce zikredilen açıklamalar demektir. Yani önceki bahislerde verilen misallerden şu netice anlaşıldı: Hayat öyle kuşatıcı bir delildir ki hem küçük parçaları hem büyük bütünleri hem de kâinatın tamamını Allah’ın birliğine şahit yapar. Bir canlıyı yaratan kim ise, hayatın bağlı olduğu bütün kâinatı da O yaratmış olmalıdır.